

Ruskatalojen palveluyhdistys ry

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

HE 127/2024 vp

Asiantuntijalausunto

Kiitän sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi HE 127, henkilöstömitoituksen laskua 0.65->0.60 koskevan lain muutoksessa. Olen hyvin huolissani hallituksen esityksestä laskea henkilöstömitoitusta ikääntyneiden ympärivuorokautisessa hoivassa. Suomessa on pitkään ollut ”kirjoittamaton” sukupolvien välinen sopimus. Se kattaa sen, että lapsista pidetään huolta ja aikuisena, työikäisenä tehdään töitä, maksetaan veroja, luottaen siihen, että kun vanhenemme, meistä pidetään huolta. Nyt tämä luottamus ainakin siihen, että vanhoista ihmisistä pidetään huolta, säröilee.

Olen Hanna-Leena Ojalainen, Ruskatalojen palveluyhdistyksen toiminnanjohtaja, työkokemusta ikääntyneiden palveluissa ja esihenkilötyössä kohta 30 vuotta. Toimin Vanhus- ja lähimmäispalvelunliito VALLI ry puheenjohtajana toista kolmevuotiskautta, sitä ennen VALLIn hallituksen jäsenenä yli 10 vuotta. Olen toiminut myös Ikäinstituutin hallituksen jäsenenä. Olen poliittisesti riippumaton.

(teksitssä HE = hallituksen esitys, HVA hyvinvointialue)

RUSKATALOJEN PALVELUYHDISTYS RY Pori, lyhyesti: Asukkaina n 400 ikäihmistä, joista:

n. 80% Ympärivuorokautisen hoivan tarpeessa

n. 15% Kevyemmän palveluasumisen vrt. yhteisöllinen asuminen

n. 5% Sotaveteraanit ja sotainvalidit ja lyhytaikaisen hoidontarpeessa olevat

Henkilöstö:

Keskimäärin kuukausittain n 550 työntekijää, kaikki omia. Näistä;

n.70% lähihoitajia

n.15% sairaanhoitajia

alle 5% hoiva-avustajia

Loppuhenkilöstö koostuu omien valmistuskeittiöiden (3 kpl) henkilökunnasta, jossa keittäjät ja kokit, sekä oma hallinto ja kiinteistöhuolto ”talotalkkarit”. Tukipalvelutyöntekijät (puhtaanapito, pyykkihuolto jne)

IKÄÄNTYNEIDEN YMPÄRIVUOROKAUTINEN HOIVA NYT

Ikääntyneiden ympärivuorokautiseen hoviaan pääsyn kriteereitä on nostettu HVA:lla. Hoidon piiriin pääsevät ovat monisairaita, hoidollisesti vaativia ja vaikeasti muistisairaita vanhuksia. Heidän hoitamisensa vaatii osaamisen lisäksi resursseja. Keskimääräinen asumisen elinkaari ympärivuorokautisen hoivan palveluissa on laskenut merkittävästi viime vuosina. Olen laskenut, että vuoden 2022 alusta asumaan päässeiden (myönteisen päätöksen saaneet) ympärivuorokautista palvelua tarvitsevien ikääntyneiden keskimääräinen elinkaari on meillä ollut 10 kk 9 pvä. Vielä muutama vuosi sitten elinkaari ympärivuorokautisessa asumisessa oli keskimäärin 1,5 v- 3 vuotta.

Sen lisäksi, että asuminen ympärivuorokautisessa hoivassa on lyhentynyt merkittävästi, on huomioitava, että ikääntynyt ihminen käytännössä jonottaa km. 3 kk asumispaikkaa joko sairaalan vuodeosastolla, tai eri arviointiyksiköissä. Toisin sanoen jäljellä olevasta elinajastaan hän odottaa 1/3 sijoitusta vuodeosastolla tai arviointiyksikössä.

HENKILÖSTÖ

Henkilöstön saatavuuteen, pito- ja vetovoiman eteen on tehty merkittävästi työtä ikääntyneiden ympärivuorokautisessa hoivassa viime vuodet. Työpaikoilla on tehty mm. organisatorisia muutoksia, joilla on saavutettu vaikutusta henkilöstön pysyvyyteen. Jos henkilöstömitoitustulisi laskemaan esitettyyn 0.60 hoitajaan/ asukas, voidaan olla varmoja sen negatiivisesta vaikutuksesta koko ikääntyneiden hoivaan ja hoitoon. Se vaikuttaisi varmuudella hoitajien työtyytyväisyyttä alentaen, ja esim. eettistä kuormaa lisäten. Tämä käy ilmi jo nyt työterveyslaitoksen tekemästä tutkimuksesta. Pahimmilleen se vaikuttaisi osaavien hoitajien pakenemiseen ympärivuorokautisista hoivaa tarjoavista yksiköistä tai koko alalta. Riittävät ja oikein kohdennetut resurssit ovat merkittävä tekijä työssäjaksamisessa ja sairauspoissaolojen vähentämisessä.

Ruskatalojen palveluyhdistys ry

YHTEISÖLLINEN ASUMINEN

Jo nyt, kun ympärivuorokautisen hoivaan pääsyn kriteerit ovat merkittävästi kiristyneet, on tilanteita, joissa kevyemmän palveluasumisen vrt. yhteisöllinen asuminen piirissä oleva vanhus on huonokuntoinen ja paljon hoivaa tarvitseva. HE s.9 toteaa ” esim. ruokailussa apua tarvitsevat eivät olisi potentiaalisia yhteisöllisen asumisen asiakkaita”. On jo nyt, ja vielä enenevissä määrin tulee olemaan tilanteita, jossa liian huonokuntoinen ikääntynyt ihminen vaatisi ympärivuorokautista hoivaa, mutta hänet ohjataan yhteisöllisen asumisen asiakkaaksi. Yhteisöllisen asumisen reunaehdot ja raamit pitää avata nopeasti ja kirjata yhtäläisiksi, hyvinvointialueesta riippumatta. Jokainen ikääntynyt on samanarvoinen!

VALVONTA

HE on kirjattu sivulle 21 vaikutuksista valvontaan. Esitetty vähimmäismitoitus 0.60 ei riitä kaikissa yksiköissä vastaamaan asiakkaiden toimintakyvyn edellyttämään palveluntarpeeseen. On myös kirjattu, että toimintayksikön tulee arvioida tarvittava mitoitus ja sen mukaisesti tarvittava henkilöstön määrä. Tulisi laatia/ kehittää relevantti mekanismi, minkä avulla toimintakyvyn muutokseen vaikuttavaa mitoituksen muutosta toteennäytetään palvelun ostajalle (HVA). On selvää, että jos lakiin kirjataan vähimmäismitoitukseksi 0.60 se on ja pysyy valtaosalla HVA:sta maksimimitoituksena, vaikka ympärivuorokautisessa hoivassa olevan ikääntyneen kunto muuta vaatisi. Tähän vaikuttaa korkeamman mitoituksen vaatima, korkeampi vuorokausihinta. Kuten HE todetaan, on todennäköistä, että epäkohtailmoitusten määrät tulevat kasvamaan ja tulevat työllistämään sekä palveluntuottaja, että valvontaviranomasta. Toimijat ajetaan vaikeaan asemaan tahtomattaan, koska henkilöstötarve ikääntyneiden toimintakyvyn alenemisen myötä tulee kasvamaan. Hankinnassa sovittu vuorokausihinta on määritetty 0.60 mukaan, ja ellei tähän löydetä oikeanlaista mekanismia muuttaa hintaa suhteessa palveluntarpeeseen, uusi iso hoivakriisi on käsissämme.

HYVINVOINTIALUEEN LASKENNASTA

Lopuksi haluan tuoda tietoonne, miten HVA ajattelevat nyt tekevänsä säästöä tällä henkilöstömitoituksen laskulla. Ensinnäkin HVA eivät ajattele vähentävänsä HE mukaisesti 1/3

Ruskatalojen palveluyhdistys ry

paikkoja 0.60 mitoituksen piiriin, vaan lähtökohtaisesti kaikki paikat 100% tulisivat olemaan jatkossa, ainakin SATA HVA:lla 0,60 mitoituksella. Esimerkki omasta organisaatiostani:

Satakunnan Hyvinvointialue esitti (ota tai jätä mallin) seuraavaa meille. Henkilöstömitoituksen laskun tähden he vähentäisivät vuorokausihinnastamme 13,04€/ asukas/vrk. Meidän asukaspaikoilla (laskin 350 ympä-asukkaan mukaan)se tekisi vuositasolla 1 642 040€. Näin ollen yhdeltä järjestötoimijalta, eli Ruskataloilta saatu säästö koko valtakunnallisesta tavoitteesta, joka on 45 milj.€ olisi 3,65%. Täysin kohtuuton.

Jos tuon saman kaavan kääntää niin, että kaikki ympärivuorokautista hoivaa tuottavat yksiköt(julk.+yks+3.sektori) vähennettäisiin 13,04€/asukas/vrk (2023 THLn työluku oli 110 000 asukaspaikkaa) olisi vuosittainen säästö yhteensä 516 384 000€.

Haluan todeta, että mahdollisten hinnan alennusten tulee perustua palveluntuottajien suoriin henkilöstökustannusten vaikutuksiin.

Nyt olisi paikallaan ottaa aikalisä asian suhteen. (Haluan myös muistuttaa, että lausuntokierroksella enemmistö vastusti mitoituksen muutosta.)

Nyt tulee miettiä henkilöstömitoituksen reunaehdot ja sisältö, mitä muuta tulee ottaa huomioon, kuin pelkkä mitoituksen lasku. Miten varmistetaan kaikille ikääntyneille yhtäläinen ja tasa-arvoinen mahdollisuus ympärivuorokautiseen hoivaan pääsemiseksi asuinpaikkakunnasta riippumatta? Lisäksi on raamitettava yhteisöllisen asumisen palvelukuvaus valtakunnallisesti, koska nyt käytäntöjä on erilaisia, HVA riippuen. Mielestäni HVA kaipaivat ministerin yhtenäistä ohjausta alueille. Siirtymän mahdolliseen muutokseen tulisi olla riittävän pitkä, 6kk? Lisäksi on päätettävä kenellä ohjausvalta puuttua, miten määritellään 0,60 ja 0,65 vaativat asiakkaat (AVI, VALVIRA, HVA?).

Kunnioittavasti,

Hanna-Leena Ojalainen, toiminnanjohtaja

Ruskatalojen palveluyhdistys ry. Pori